

มติชน

scoop@matichon.co.th

ประชาชื่น

จาก 'โม้ชะ' ถึง 'โม้ตาลา'

'ขาเทียมช้าง'

ผลงานคนไทย ครั้งแรกของโลก!

เทอดชัย ชีวะเกตุ

ชั าว 2 เขื่อนนั้นมีชะตากรรมไม่ต่างกัน
กับระเบิดในฝั่งป่าประเทศพม่า ทำเอาขา
ขวาของ พังโม้ชะ อายุ 2 ปี 9 เดือน และขาซ้ายของ
พังโม้ตาลา อายุ 48 ปี ขาดไป จนทำให้ทั้ง 2 เขื่อน
กลายเป็นช้างพิการเป็นที่น่าเวทนาต่อผู้พบเห็น

แม้จะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่างกรรมต่างวาระ
แต่จะมีใครรับประกันได้ว่า "ช้างไทย" จะไม่ต้อง
เผชิญชะตากรรมแบบนี้

หลังจากที่ช้างทั้ง 2 เขื่อน พักรักษาตัวอยู่ที่โรง
พยาบาลช้าง ของ "มูลนิธิเพื่อนช้าง" อ.ห้วยฉัตร
จ.ลำปาง ได้ระยะเวลาหนึ่ง เมื่อแผล (ทางกาย)
หาย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการรักษาก็เริ่มคิดหา
หนทางช่วยเหลือต่อไป

ม่ะทอดองเดิน

เพราะหากปล่อยให้ช้างเดิน 3 ขา ด้วยน้ำหนักตัวที่มาก ขาอีกข้างหนึ่งซึ่งรองรับน้ำหนักอยู่คงทนไม่ไหวจนอาจทำให้ต้องพิการซ้ำซ้อนได้ โดยเฉพาะพังม่ะซึ่งเป็นช้างเด็ก กระดูกยังไม่เติบโตเต็มที่ขาซึ่งรับน้ำหนักอาจคงดองเสียรูปได้ง่าย

เหตุนี้จึงมีความคิดที่จะทำขาเทียมให้ช้างทั้ง 2 เชือก

และด้วยความพยายามอย่างไม่หยุดหย่อน ลองผิดลองถูกมาแล้วนับต่อนับ จนในที่สุด “มูลนิธิขาเทียม ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” จึงได้จัดคณะนักกิจกรรมในการจัดทำขาเทียมให้ช้างได้สำเร็จ และนับว่าเป็นการจัดทำ “ขาเทียมช้างครั้งแรกของโลก!”

โดยได้ใส่ให้กับพังม่ะ ครั้งแรกเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2551 และเปลี่ยนใหม่เนื่องจากชำรุดขึ้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2552 ด้านพังม่ะตานัน ได้ใส่ขาเทียมให้เมื่อวันที่ 16 สิงหาคมที่ผ่านมา ซึ่งขณะนี้อยู่ในช่วงการฝึกเดินให้ชินกับขาเทียม

นวัตกรรม “ขาเทียมช้าง” ผลงานที่ที่น่าภาคภูมิใจของคนไทยนี้ มีที่ไปที่มาเป็นอย่างไร? ใช้เทคโนโลยีอะไรในการจัดสร้าง? และจะช่วยเหลือช้างพิการในด้านต่างๆ ได้อย่างไรบ้าง? ผู้ที่ให้คำตอบได้ดีที่สุด เห็นจะเป็น เทอดชัย ชีวะเกตุ เลขาธิการมูลนิธิขาเทียมฯ เจ้าของรางวัลแมกไซไซ สาขาบริการสาธารณะ ประจำปี 2551 จากผลงานการอุทิศตนทำงานเพื่อผู้พิการ

“ขาเทียมคน” คุณหมอดำเนินการจัดสร้างมาแล้วมากมาย แต่ “ขาเทียมช้าง” งานนี้เป็นงานใหญ่ (ทั้งขนาดและเทคโนโลยี)

คุณหมอเทอดชัยเล่าให้ฟังว่า เริ่มแรกเรามีความคิดที่จะทำขาเทียมช้างให้กับพังม่ะตาลาก่อน แต่ปรากฏว่า แผลที่ขาซึ่งตัดมากกว่า 10 ปีแล้วยังไม่หายดี แต่ก็ได้พบกับช้างอีกเชือก คือพังม่ะ ซึ่งเป็นลูกช้างที่เหยียบกับระเบิดเนื่องจากความซุกซนตามแม่ไปลากซุงในป่าประเทศพม่า จึงคิดกันว่าน่าจะทำขาเทียมให้กับเชือกนี้ก่อน

นวัตกรรมใหม่-ถุงเมล็ดโฟมใช้ช่วยทำเบ้า

ทำการตกแต่งขาเทียมช้าง

เพราะที่เห็นคือ โม่ชะ มีน้ำหนัก 800 กิโลกรัม เดิน 3 ขา ซึ่งขาหุ่นหน้าปกติแล้วรับน้ำหนัก 2/3 ของ น้ำหนักตัว และขาหุ่นหลังรับน้ำหนัก 1/3 ของ น้ำหนักตัว เมื่อขาหุ่นหน้ามีเพียงข้างเดียว ทำให้น้ำหนัก 2/3 ของน้ำหนักตัว คือกว่า 500 กิโลกรัม นั้นมาลงที่ข้างนี้ทั้งหมด ทำให้กระดูกคดงอ กระดูกหลังก็เริ่มคดด้วยเหมือนกัน

การทำขาเทียมช้างไม่ใช่เรื่องง่าย!

ช้างเป็นสัตว์ไม่เหมือนคนที่จะบอกให้อยู่นิ่งๆ ก็ทำได้ เทคโนโลยีเฟือกปูนเพื่อทำเบ้าที่เคยใช้กับคน จึงไม่อาจทำได้ เพราะต้องใช้เวลา นั่นคือช้างจะต้องอยู่นิ่งๆ เพื่อให้ปูนแห้ง ซึ่งเป็นเรื่องยากมากๆ เพราะแน่นอนว่า ในระยะเวลานั้น ลูกช้างอาจต้อง ขยับ อยู่ไม่สุข ซึ่งอาจทำให้เฟือกปริแตกได้ มูลนิธิ ขาเทียมฯจึงได้ทดลองนำนวัตกรรมใหม่ ซึ่งยังไม่เคยทดลองใช้ทำขาเทียมสำหรับสัตว์มาก่อน คือ การนำถุงเมล็ดโฟมมาทำเบ้าซึ่งเป็นครั้งแรกของ การทำขาเทียมสำหรับช้าง

ขาเทียมมีส่วนประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ เบ้า คือ 1.ส่วนของขาเทียมที่สวมกับตอขา (ส่วนของขาที่ยังเหลืออยู่) 2.แกนหน้าแข้ง คือ ส่วนที่เชื่อมต่อระหว่างเบ้ากับเท้าและเท้าเทียม และ 3.คือ ส่วนปลายล่างสุดของขาเทียมที่สัมผัสพื้นดิน

ในการทำเบ้านั้น ปกติแล้วจะใช้เฟือกปูนซึ่งต้อง

ใช้เวลานาน แต่สำหรับนวัตกรรมใหม่ คือใช้ถุงเมล็ด โฟมมาทำนั้น ใช้เวลาเพียง 10-15 นาทีเท่านั้น โดยหลังจากได้เบ้าแล้ว ก็จะมีการเทปูนปาสเตอร์ ลงไป แล้วตกแต่ง และทำส่วนแกนหน้าแข้ง และส่วนปลายล่างสุดของขาเทียมต่อไป โดยรวม จะใช้เวลาประมาณ 2 วันในกระบวนการทำทั้งหมด

“การนำถุงเมล็ดโฟมมาทำเบ้าเพื่อสร้างขาเทียม ให้สัตว์ในครั้งนี่ถือว่าเป็นครั้งแรกของโลก โดย ดัดแปลงมาจากรายงานการค้นคว้าของชาวอเมริกา ที่เสนอเมื่อ 4-5 ปีก่อน ที่เอาโฟมกับทรายมาใช้ สวมบนตอขา แล้วทำการดูดอากาศออกก็จะได้เบ้า ที่ถอดออกมาจากหุ่น จากนั้นเอาทรายเทลงไป ดูด อากาศออกทรายในพลาสติกก็จะเกาะตัวกันแน่น เหมือนตอขา

เรียกหลักการนี้ว่า “ไดเลเทนซี (Dilatancy)” เพิ่งมีการนำหลักการนี้มาใช้กับคนไทยปีที่แล้ว แต่ สำหรับสัตว์นี่เป็นครั้งแรกของประเทศไทย และเป็น ครั้งแรกของโลกด้วย

“นวัตกรรมนี้มีประโยชน์หลายอย่าง คือ ประหยัด ไม่ว่าจะเรื่องของปูนปาสเตอร์ เฟือกปูน รวมถึงเวลาของช่างและคนใช้ และขณะนี้มูลนิธิขาเทียมฯ ก็ได้จัดอบรมให้กับช่างต่างๆ เพื่อทำขาเทียมให้กับผู้พิการขาขาดต่อไป” เลขาธิการมูลนิธิ ขาเทียมฯกล่าว และบอกว่า ต่อไปถ้าช่างทั่ว

ขาเทียมข้างน้องโม้ระที่เสร็จแล้ว

ประเทศใช้หลักการนี้ ก็จะทำให้ผู้พิการขาขาดคนไทยมีขาเทียมที่ดี คือขาเทียมที่เมื่อมาสวมกับคนไข้แล้วพอดี ไม่หลวม หรือไม่กระชับเกินไป เพราะเบ้าที่ได้มาจากทรายที่ขนาดพอดี และคนไข้เดินได้ดี

หลังจากขาเทียมของพี่โม้ระประสบความสำเร็จ มุลนิธิจึงเดินทางมาด้วยการทำขาเทียมข้างซ้ายให้กับพี่โม้ระตาลา ซึ่งขาดมาตั้งแต่ปี 2542

เทอดชัยบอกว่า เรามีประสบการณ์กับโม้ระแล้ว โม้ระตาลาก็จะทำขาเทียมด้วยนวัตกรรมใหม่ให้เขาได้ ในส่วนตรงที่เป็นแผลซึ่งยังไม่หายดีก็พยายามแต่งหลบไม่ให้เขารับกับแผล ก็สามารถทำได้

แต่ในช่วงแรกอาจจะมีปัญหาเรื่องน้ำหนักตัวของโม้ระตาลาที่หนักมาก ทำให้ชิ้นส่วนที่ใช้ทำขาเทียมบางชิ้นบิดเบี้ยวไป แต่ตอนหลังก็ได้ปรับปรุงใหม่ให้รับน้ำหนักเพิ่มได้มากขึ้น และตอนนี้ก็ถือว่าประสบความสำเร็จด้วยดี

“การทำขาเทียมให้ข้างทั้ง 2 เชือก สำหรับข้างน้อยโม้ระถือว่าประสบความสำเร็จ 100 เปอร์เซ็นต์ ส่วนโม้ระตาลาอยู่ที่ราว 70 เปอร์เซ็นต์ คือ ข้างใส่แล้วยอมรับ ไม่พยายามเอาออก และใช้ยืนพื้นได้ แต่ยังเดินไม่ได้ เพราะเขาไม่เคยเดินเต็มเท้าถึง 10 ปี จึงไม่กล้าลงน้ำหนักเท่าไรนัก ตอนนี้ทางเจ้าหน้าที่พยายามฝึกให้ คิดว่าอีก 2-3 เดือนก็คงจะเดินได้”

นับเป็นความสำเร็จของคณะผู้ให้การรักษาข้างทั้ง 2 เชือก และเป็นความภาคภูมิใจที่มูลนิธิขาเทียม ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ได้ปรับปรุงพัฒนานวัตกรรมที่เป็นประโยชน์มาใช้กับสัตว์ ถือเป็นครั้งแรกของโลก

แต่เหนืออื่นใด กับสัตว์คู่บ้านคู่เมืองอย่างช้าง คงไม่มีใครอยากเห็น “ตัวใด” หรือ “เชือกใด” ต้องมาใส่ขาเทียม

จึงน่าจะมีจัดการดูแลช้างให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

เชตวัน เดือนระโค่น